AVKP actueel

Tweemaandelijkse ledenbrief van de Archeologische Vereniging Kempen-Peelland, AWN afd 23
Verenigingsruimte en correspondentieadres: Keizersgracht 2; 5611 GD EINDHOVEN
Tel.040-244 65 17; e-mail: awnafdeling23@wanadoo.nl

Nr. 7, april 2004
Eindred: R. S. Postma, Winselerhof 23, 5625 LW EINDHOVEN, tel. 040 - 241 25 70, e-mail: r-postma@chello.nl

Activiteitenkalender

za. 24 april	**Vervolgopgraving Schijndel**
wo. 28 en do. 29 april	**Opgraving Historische Openluchtmuseum Eindhoven** (HOME)
vr. 30 april en za. 1 mei	Ve**rvolgopgraving Schijndel,**
za. 15 mei	**Booronderzoek Loevestijn** (onder voorbehoud)
di. 18 mei	**Lezing over de opgraving te Nistelrode** door Elly Heirbaut (Archol)
za. 19 juni.	**Excursie AVKP naar Leiden:** o.a. naar de tentoonstelling 'Gat in de Stad' in het Rijksmuseum voor Oudheden .

Meer informatie over de opgravingen en wijze van aanmelding vindt u onder '***Veldwerk***'

Van het bestuur

Jaarvergadering

Op 24-3 jl. vond de AVKP jaarvergadering plaats. Jaarverslag en financieel verslag 2003 zijn goedgekeurd en de plannen plus begroting voor 2004 zijn zonder wijzigingen aangenomen. 2003 was voor de vereniging een actief jaar en dit beleid zal ook voor het komende jaar worden voortgezet.
Vaste activiteiten zijn de wekelijkse woensdagavond en de excursies (5 maal per jaar). De komende maanden is een aantal veldwerkactiviteiten gepland waarover u in deze Ledenbrief meer informatie vindt. Voor het najaar staan op het programma een lezing (onderwaterarcheologie) en een cursus 'tekenen van archeologisch materiaal'.
Speerpunt in het bestuursbeleid voor het komende jaar is de versterking van de contacten met locale archeologische werkgroepen binnen ons werkgebied. Daar gaan we in deze Ledenbrief nader op in.

Contacten met regionale werkgroepen

Versterking van deze contacten had het bestuur zich reeds vorig jaar ten doel gesteld. Dat is door een combinatie van redenen te weinig van de grond gekomen.
Ons doel is 'te ondersteunen', zoals ook in ons beleidsplan is verwoord. Het AVKP bestuur wil zich niet zelf met locale activiteiten gaan bezighouden en zou dat ook niet kunnen. Wat we wel willen bereiken is dat er in iedere gemeente een locale archeologische werkgroep actief is. Die werkgroepen kunnen, op eigen verzoek, van ons ondersteuning krijgen.

Samenwerking met Heemkundige Vereniging Schijndel

Een goed voorbeeld van hoe wij die samenwerking voorstellen is Schijndel. De Heemkundekring signaleert het belang van een opgraving en kaart dit aan bij de gemeente. Als AVKP hebben we samen met hen het plan voor een opgraving uitgewerkt en uitgevoerd. Ook bij de presentatie van de bevindingen wordt samengewerkt.

Zo kan het niet altijd

Uitwerking en uitvoering zal niet altijd door vrijwilligers kunnen worden gerealiseerd (waarschijnlijk vaker niet dan wel). De samenwerking kan dan bestaan uit het goed regelen van de contacten met de gemeente en met de uitvoerder van het werk, b.v. inspraak van een locale werkgroep over het plan van aan-

pak, de keuze van het bedrijf voor de opgraving, de mogelijkheid voor deelname van vrijwilligers aan de opgraving, de presentatie van de bevindingen e.d..
Samenwerking met de gemeente is dus erg belangrijk. We zijn van plan in een volgende Nieuwsbrief uitvoeriger in te gaan op dit soort contacten met de gemeente.

Samenwerking met SAS
SAS (Stichting Archeologisch Samenwerkingsverband Helmond en omgeving) organiseert jaarlijks een 'ontmoetingsdag' op een zondagmiddag voor locale werkgroepen. Op zo'n ontmoetingsdag wordt actuele archeologische informatie uit de regio gepresenteerd en uitgewisseld.
Dit jaar wordt deze ontmoetingsdag samen met de AVKP georganiseerd en voor het hele werkgebied van onze vereniging. Deze ontmoetingsdag gaat in het najaar plaatsvinden. In een volgende AVKP actueel krijgt u hier meer informatie over. Wensen en suggesties kunnen reeds via de in de kop vermelde adressen aan ons worden doorgegeven.

Bijeenkomst correspondenten AVKP actueel
Op dit moment zijn de correspondenten voor ons reeds de belangrijkste informatiebron over wat er in de regio plaatsvindt. In juni gaan we een bijeenkomst beleggen met alle correspondenten om onderling informatie uit te wisselen en gezamenlijk de opzet van *AVKP actueel* en de rol van de correspondenten te bespreken. Deze bijeenkomst wordt niet alleen 'vergaderen', we werken aan een aantrekkelijk programma met ook de nodige inhoudelijke informatie over ontwikkelingen in de archeologie.
Correspondenten van *AVKP actueel* krijgen hier binnenkort meer informatie over.

Archeologische waardekaarten
Verschillende gemeenten zijn, vaak op initiatief van locale werkgroepen, bezig met het samenstellen van kaarten waarin in potentie archeologisch waardevolle gebieden worden aangegeven. Zo'n kaart zou er wat ons betreft in iedere gemeente moeten komen. We gaan daar niet zelf aan trekken maar willen wel locale groepen ondersteunen als die daar samen met de gemeente mee aan de slag willen.

Reconstructieplannen
In de hele regio worden volop plannen ontwikkeld voor herinrichting van de landelijke gebieden. Elders in de Ledenbrief wordt melding gemaakt van de wijze waarop deze plannen voor de Peel zijn gemaakt. In de Peel wordt daarbij systematisch aandacht besteed aan de cultuurhistorie (en daarmee ook de archeologie) Het bestuur van de AVKP wil graag weten welke locale groepen eveneens bij deze planontwikkelingen betrokken zijn, wat hun rol daarin is en hoe zij de samenwerking ervaren.

Veldwerk
Genoemde data zijn 'streefdata'. Er kunnen zich, ook kort voor de start, onvoorziene redenen voor uitstel voordoen. Als u zich vooraf voor veldwerk aanmeldt krijgt u tijdig bericht over een eventuele wijziging in de planning

Vervolgonderzoek Schijndel (24 april, 30 april en 1 mei)
Eind aug. - begin sept. 2003 hebben AVKP en Heemkundige Vereniging Schijndel onderzoek gedaan op het terrein Hoofdstraat-Groeneweg. Daarbij bleek dat het onderzoeksterrein vlak naast het nog aanwezige huis de meeste vondsten opleverde. Er werden sporen van vele bouwfasen gevonden, waaruit blijkt dat het terrein in de loop der eeuwen intensief is gebuikt. Het meest opzienbarend waren de vondsten van twee runderskeletten en een plaggenput met onderin een 17^{e} eeuwse rood aardenwerken schaal.
In het vervolgonderzoek wordt de ondergrond van het hoekpand en het daar direct achtergelegen terrein opgegraven. Doel van dat onderzoek is meer inzicht te krijgen in de bewoningsgeschiedenis van deze plek. We open en verwachten aanvullende gegevens te krijgen voor de bevindingen uit de opgraving in 2003. Voor deelname kunt u zich melden via de intekenlijsten op de woensdagavond, per e-mail ***awnafdeling23@wanadoo.nl***, of telefonisch bij Tonnie van de Rijdt (tel. 040-2415910

Opgraving HOME (afd. Archeologie Eindhoven) 28 - 29 april
In het Historisch Openlucht Museum Eindhoven is vorig jaar een boerderij uit de 'ijzertijd' afgebrand. Hoewel de situatie slecht deels vergelijkbaar is met resten uit de ijzertijd is onderzoek van het bodemarchief interessant. De afdeling Archeologie van de gemeente Eindhoven gaat hier een opgraving doen. Ze

gaat bekijken welke sporen er zitten en hoe die zijn terug te vinden in de zandlaag onder het betreffende pand. Het is een vorm van 'experimentele archeologie' waarvoor zo blijkt zowel landelijke als internationale belangstelling is. Vrijwilligers zijn bij de opgraving welkom.
Aanmelden telefonisch via 040-244 65 17 of archeologie@mo.eindhoven.nl,

Booronderzoek Loevestein (za. 15 mei, onder voorbehoud van toestemming door het slot)
Vorig jaar is er door de AVKP, samen met de Werkgroep Loevesteyn een booronderzoek gedaan op Slot Loevestein. Doel van dat onderzoek is de ligging vast te stellen van de middeleeuwse slotgracht. Er zijn vorig jaar twee van de beoogde vijf boorraaien afgewerkt. De eerste resultaten zijn bemoedigend. Op 15 mei is een vervolgonderzoek gepland voor de resterende booraaien. De datum is onder voorbehoud omdat er nog de toestemming van het slot verkregen moet worden. Aanmelden via de intekenlijsten op de woensdagavond, per e-mail ***awnafdeling23@wanadoo.nl***, of per post.

Vrijwilligersovereenkomst met de gemeentelijke archeologieafdeling Eindhoven en Helmond
Vrijwilligers kunnen, op werkdagen, vaak terecht op opgravingen van de afdeling archeologie van Eindhoven en Helmond. Deze afdeling heeft recent een standaardovereenkomst opgesteld tussen de vrijwilliger en de afdeling. We geven een samenvatting van de belangrijkste punten.
Vrijwilligers zijn bij veldwerk door de afdeling welkom. Een overzicht van het door de afdeling geplande veldwerk is te vinden in de Nieuwsbrief. Deelname aan veldwerk is mogelijk bij tijdige aanmelding (2 dagen vooraf). Bij regelmatige deelname (minstens 2 dagen per kalendermaand) krijgt een vrijwilliger een dagvergoeding (€ 10,- per dag en maximaal € 735,- per jaar). Deze overeenkomst regelt verder ondermeer: toelating, instructies, eigendom informatie en vondsten, einde werkzaamheden, ongevallenverzekering en arbeidsverhoudingen. Lidmaatschap van de AWN voor vrijwilligerswerk bij de gemeentelijke afdeling wordt aanbevolen, maar is niet verplicht.
Het AVKP bestuur is blij met deze standaardovereenkomst. Het schept duidelijkheid in de wederzijdse verwachtingen en verplichtingen. Het zal zo verwachten we een blijvende inzet van vrijwilligers een stevige basis geven.
Informatie en opgave voor veldwerk telefonisch via 040-244 65 17 of archeologie@mo.eindhoven.nl

Nistelrode
De opgraving in het tracé van de A50 ter hoogte van Nistelrode is inmiddels afgerond. Aan de hoopgespannen verwachtingen is ruimschoots voldaan. Behalve de gave overblijfselen van een Romeinse nederzetting en enkele losse Romeinse erven, zijn er ook sporen uit de metaaltijden en de Vroege Middeleeuwen aangetroffen. Er kon er een aantal opzienbarende vondsten geborgen worden. Diverse leden van de AVKP hebben als vrijwilliger een steentje bijgedragen. Zo is onder meer een afvalpakket van circa 600 m2 in zijn geheel door vrijwilligers opgegraven. Dit heeft duizenden Romeinse scherven en dakpanfragmenten opgeleverd. Het uitwerken van alle gegevens zal veel werk met zich mee gaan brengen. Toch is het is de bedoeling dat er al aan het eind van dit jaar een rapport van de opgraving zal verschijnen. Ook in de Nieuwsbrief van de AVKP zal aandacht geschonken worden aan deze boeiende opgraving.
Op dinsdag 18 mei zal Elly Heirbaut van Archol een lezing houden over de opgraving te Nistelrode. Locatie: de openbare bibliotheek van Nistelrode. De aanvangstijd is op dit moment nog niet bekend. (corr. Goof van Eijk)

Uden
In Uden zullen een aantal percelen landbouwgrond worden omgezet in natuurgebied. Dit ter compensatie van de natuur die moest verdwijnen vanwege de aanleg van de A50. Eén van deze locaties is een terrein van anderhalve hectare dat grenst aan de Leijgraaf. De werkzaamheden hier zullen onder meer bestaan uit het verwijderen van de bouwvoor en het aanleggen van een glooiende oever. Omdat er op het terrein een middelhoge archeologische verwachtingswaarde rust, moet er archeologische begeleiding plaats vinden tijdens de werkzaamheden. Deze begeleiding zal waarschijnlijk worden uitgevoerd door leden van de plaatselijke archeologische werkgroep onder supervisie van professionele archeologen.
(corr. Goof van Eijk)

Opgravingen in het centrum van Vessem
Tussen 7 november en 2 december 2003 werd het schoolterrein archeologisch onderzocht door medewerkers van de Vrije Universiteit Amsterdam, gevolgd door een onderzoek tussen 2 en 19 februari 2004 van het kerkplein en gemeenschapshuisterrein. Bij dit laatste onderzoek waren ook medewerkers van de afdeling archeologie uit Eindhoven betrokken. Uitgangspunt was dat men zich een beeld wilde vormen van de oudste bebouwing nabij de Vessemse kerk.
Kort samengevat kwamen de volgende vondsten te voorschijn: Een viertal bootvormige gebouwen die te dateren zijn uit de 11/12de eeuw. Aardewerkvondsten sloten hierbij aan. Er werden drie uit boomstammen gebouwde waterputten gevonden en een jongere put gestapeld van baksteen, die waarschijnlijk hoorde bij het oude boerderijtje dat in 1832 nog op de kadasterkaart voorkwam. Verder werden greppels, kuilen en erfafscheidingen waargenomen. Een nog gaaf skelet van een geit werd door Theo de Jong geborgen. Misschien was wel de leukste vondst een klokkengieterij van Jean Petit compleet met lemen klokvormen en bijbehorende ovens. Deze gieterij werd gebruikt in 1726 toen na veel getouwtrek over de betaling twee klokken voor de Vessemse toren werden gegoten. Helaas zijn deze in de Tweede Wereldoorlog voor wapentuig gebruikt. (corr. Mat Theunissen)

Reconstructie De Peel en Biografie Peelland
Voor verschillende gebieden in Brabant worden momenteel reconstructieplannen ontwikkeld (Revitalisering Landelijke Gebied). Zo'n plan beoogt een integrale aanpak van de plattelandsproblematiek. Bij de reconstructie van De Peel wordt, als enige, systematisch aandacht geschonken aan de landschapsgeschiedenis en het erfgoed van stad en land.
Om de cultuurhistorie een stevige plaats in het planproces van de reconstructie te geven is door de Reconstructie de Peel en de provincie Noord-Brabant een subsidie verleend aan de Stichting Archeologisch Samenwerkingsverband gewest Helmond (SAS). Deze heeft een opdracht voor onderzoek naar de 'landschapsbiografie' verleend aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Het onderzoek werd begeleid door een commissie van de SAS, waarin heemkundekringen, provincie en rijk vertegenwoordigt waren. Er is door de heemkundekringen en archeologische werkgroepen veel informatie t.b.v. onderzoek aangeleverd.

Voor de Cultuurhistorische Hoofd Structuur (CHS) van Peelland zijn 14 waardevolle cultuurlandschappen geselecteerd, waarvan de landschappelijke kenmerken de dragers zijn van de diverse cultuurhistorische elementen. Zowel jonge als oude landschappen zijn op de kaart te vinden: jonge ontginningsbossen naast een verscholen middeleeuws hoevenlandschap, oude stroomdallandschappen, oude en jonge verveningslandschappen en overstromingsvlakten. Tezamen, maar elk op hun eigen manier, geven deze gebieden een beeld van de historische ontwikkeling die Peelland in de afgelopen duizenden jaren heeft doorgemaakt en van de variaties die in de loop der jaren zijn opgetreden.
De cultuurhistorische hoofdstructuur is een waardevolle leidraad bij de voorbereiding van alle ruimtelijke ontwikkelingen en ingrepen in de regio. Juist de historische aspecten van het landschap bieden goede aanknopingspunten voor het beheer en de ontwikkeling van natuur, voor het waterbeheer en voor de versterking van recreatie en toerisme.
Het eerste onderzoeksresultaat van de Biografie, de CHS van Peelland, is verschenen in de serie Zuid Nederlandse Archeologische Rapporten van de Vrije Universiteit Amsterdam en is op 24 maart jl. aangeboden aan de Reconstructiecommissie de Peel..

Voor meer informatie kunt U contact opnemen met:
Gina Box, voorzitter van de Stichting Archeologisch Samenwerkingsverband gewest Helmond (tel. 0492-381880) of Ria Berkvens, secretaris begeleidingscommissie Biografie van Peelland (tel. 0493-694741)
De provincie Noord-Brabant verstrekt gratis een CD-ROM feb. 2004 behorende bij het 1e concept reconstructieplan/MER van De Peel. Art. code REW4815.
De CD-ROM bevat tekst en kaarten over o.a. Cultuurhistorie, archeologie en aardkundige waarden, zowel de huidige situatie als plankaarten. Algemene informatie wordt gepresenteerd in 'Factsheets', zoals landschap en cultuurhistorie.
Meer informatie over de reconstructieprojecten is te vinden op www.rlg.brabant.nl Een meer uitgebreid artikel (voor de Nieuwsbrief) is in voorbereiding.
(corr. Ria Berkvens en Cees van Baaren)